

לקוטי שיחות
PROJECT
LIKKUTEI
SICHOS

חלק מקבצי הערות התמימים ואנ"ש ללקו"ש חלק י"ז שיחה ב' לפסח

קובץ הערות התמימים ואנ"ש אושען פארקוויי גליון נ (תשד"מ)

י. בהגש"פ עם לקוטי טעמים וביאורים מכ"ק אדמו"ר שליט"א
על הא לחמא עניא, (דף י"ב), מציון שם המלים: "כל דצריך ייתי
ויפסח". וכותב על"ז כ"ק אדמו"ר שליט"א; "כלומר יבא ויעשה

סדר הפסח היינו מצה של מצוה ד' כוסות וכו' ועד"מ דז"ל (תענית כ,ב) ר' הונא כי הוה כרך דיפתא הוה פתח לבבלי ואמר כל מאן דצריך ליתי וליכול (אבודרהם) "עכלה"ק.

הנה מה שכתוב "כלומר יבוא ויעשה סדר הפסח היינו מצה של "מצוה" ד' כוסות" וכו'". לכאור"ל לאו שיבא רק לאכול סתם, אלא לקיים המצות שבאכילה שבליילה זו, "מצה של מצוה ד' כוסות וכו'". וזה מתאים עם המובא בס' גבורות ה', (ד' רכא) למה בפיסקא "הא לחמא עניא" נקט תרי לשני (כל דכפין, וכל דצריך), וז"ל; "האחד לאותן שהם רעבים יבאו ויאכלו לחם עוני וזהו כל דכפין ייתי וכו', ואם אינו רעב אך הוא צריך לצאת ידי חובתו בפסח ואין לו, כל דצריך ייתי ויפסח. פי' יעשה סדר הלכות פסח". עכ"ל.

אבל לפי זה לכאור' אינו מובן למה מובא בהע' שם, "ועד"מ דז"ל רב הונא וכו'", הרי בגמ' שם מדובר שר' הונא הו' נוהג להקדים ולהכריז לפני כל סעודה בכל ימות השנה ולאו דוקא בנוגע למצוות הפסח. ולמה לא מצילין גמ' זו בפיסקא "כל דכפין ייתי ויכול" המדובר על אותן שהם רעבים. ויהי' אותו ענין לגמ' הנ"ל ולא רק עד"מ (כמו בפיסקא כל דצריך ייתי וכו' המדובר על מצות הלילה).

אבל לכאור' משמע שכ"ק אדמו"ר שליט"א אינו לומד כהמהר"ל בספרו גבורות ה' הנ"ל. כי הרי בלקו"ש חי"ז ע' 85 כתוב, וז"ל; "(ווי ער זעט דאס ביים סדר טיש וואו עס זיצען דצריך און דכפין - אורחים עניים)". עכ"ל.

רואים שכלולים אפילו מי ש"דצריך", באורחים עניים הצריכים למזון ולא רק כדי לצאת ידי חובת הסדר.

ומה שבהע' שם כתוב, היינו מצה של מצוה וד' כוסות וכו'. לא בא אלא להסביר הלשון "ייתי ויפסח", כלומר יבוא ויעשה סדר הפסח.

ולפי זה לכאור' יש להבין למה באמת יש תרי לשני בפיסקא הא לחמא, וגם למה לא מובא גמ' תענית הנ"ל אודות ר' הונא בפיסקא "כל דכפין" הנמצא בהגדה לפני "כל דצריך". וכנ"ל.

הרב דאובן שמואל לפידות
- חבר הכולל -

קובץ הנ"ל גליון נא

ח. בגליון העבר כתבתי שלכאורה משמע מלקו"ש חלק י"ז ע' 85, שמה שכתוב בפסקא הא לחמא עניא, הלשונות של "כל דכפין - וכל דצריך" מדובר ששניהם הם במצב של עניות אשר על כן אומרים להם באו ונעשה סדר הפסח, ודלא כבספר גבורות ה' עיין שם.

ולמעשה מלקו"ש ח"ג ע' 958, וז"ל; "סאיז ידוע דער מאמר רז"ל אויפן פסוק "מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל", "מה שהוא עושה הוא אומר לישראל לעשות" און אויך מה שהוא מצוה לישראל הוא עושה... "ומוסבר שם, וז"ל; "...די בקשה און הבטחה וואס דער אויבערשטער זאגט צו יעדער אידן: "כל דכפין ייתי ויכול"... דאס איז דאך אבער ניט מער ווי "די מחסורו", מען גיט אים נאר וואס עם פעלט... און אויף דעם זאגט ער ווייטער "כל דצריך" ווער נאר עס דארף און פאדערט עשירות וועט מען אים אויך דאס געבן....". עכלה"ק.

הרי לכאור' לפי ההקדמה דלעיל, שמה שהוא עושה מצוה לישראל לעשות, הרי אם בנוגע למעלה "כל דכפין - וכל דיצריך" הם שני מדריגות ואין שניהם במצב של עניות הרי גם בנוגע לישראל כשאומרים כל דכפין וכל דצריך צ"ל לכאור' מדובר גם כן ששני מיני אלו אינם שניהם עניים ודלא כמו שמשמע מלקו"ש ח"ז דלעיל.

הרב ראובן שמואל לפידות
- חבר הכולל -

הערות בהגש"פ

הרב נחמן וילהלם
חבר הכולל שע"י המזכירות

מצרף החסידים

הנוסח שאומרים בהגדה (ש"פ) "מתחלה עובדי עבודה זרה היו אבותינו ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו".

והוא עפימ"ש במס' פסחים דמתחיל בגנות ומסיים בשבח. והנה בפירוש כוונת תיבת "אבותינו" מצינו כמה:

(א) הרמב"ם הלי' חמץ ומצה פ"ז ה"ד כתב דקאי על "ימי תרח ומלפניו" ולשון זה מעתיק כ"ק אדי"ש בביאוריו להגדה.

(ב) הגרי"ז כתב דקאי גם על אברהם דבזה יתיישב מלת "אבותינו" - ומזה ראוי למ"ש הרמב"ם בהלי' ע"ז פ"א דגם אברהם עבד מתחלה ע"ז.

(ג) בביאור אמת ליעקב כתב דקאי על קודם מתן תורה שהיו עובדי ע"ז, וכע"ז כתב בחזון עובדי שלפני מ"ת היינו מתייחסים אליהם והיו נקראים בשם אבות, אולם עכשיו שקרבנו המקום לעבודתו אינם נקראים אבות שאין קורין אבות אלא לשלשה (ובאמת דבריו כתב אתרח ונחור ובפשטות הוא משום דבזה מיושב הראי' שמביא מהפסוק "תרח אבי אברהם" וכו', אבל לכאורה סברתו יכולים לומר גם על שעבדו מקודם מ"ת).

ובכדי לבאר שיטת הרמב"ם דלכאורה נראה כסתירה, דבהלי' חמץ ומצה כתב דבימי תרח וכו' דלישתמע מיניי הא אברהם לא עבד עו"ז ובהלי' ע"ז פ"א ה"ג (דמיניי דייק הגרי"ז) כתב **דהוא עובד עמהם** ולבו משוטט ומבין עד שהשיג דרך האמת והבין קו הצדק.

ולכאורה לסתירה זו כיון כ"ק אדי"ש בלקו"ש ח"ז ע" 82
ה"ק: דער ערשטער וואס קרבנו לעבודתו ית' נאכדעם ווי
ה"ל וכו' אבותינו - תרח עכ"ל (ודייק תרח) ובהעי' 38

מדייק מפייה"מ להרמב"ם איך היינו קודם אברהם כו' ובסוגריים כותב וראה לשון הרמב"ם הלי ע"ז פ"א סה"ב וריש ה"ג (ומביא גם מרשב"ץ), דכוונתו בהסוגריים לדייק הנ"ל מה שנראה כסתירה בדברי הרמב"ם.

ודוקא בשיטה זו בחר כ"ק אד"ש בביאור להגש"פ דאברהם לא עבד ע"ז.

יש שרצו לדייק מזה שקראו "אבותינו" דקאי באברהם, והרי בתוך פיסקא זו מביא רא"י מפסוק דכתוב ב"י תרח אבי אברהם וזה שקראו "אבותינו" מצינו גם שדרשו חז"ל על הפסוק ואקח את אביכם לרבות תרח שעשה תשובה וחזר מע"ז (אף דבפסוק כתוב בפירוש אביכם).

אוצר החכמה

וראה בפ"י מצודת דוד (יהושע כד-ב) עה"פ תרח אבי אברהם וכו' דר"ל דתרח ה"י אבי אברהם ואבי נחור ושניהם האב ונחור בנו עבדו ע"ג ואקח את אביכם וכו' דבחסדי נטיתי לבו מדרך אביו ואחיו ואקח אותו מביניהם שלא יהי נמשך אחר דעתם הכוזב...

הרי דגם פשוטו של כתובים משמע דאברהם לא עבד.

והנה בגדרי האבות למצות נחלקו הראשונים, יש אומרים שהאבות וכן זרעם אחריהם דינם בעצם כבני נח ורק להחמיר על עצמם קיימו המצות, ובזה גופא מצינו שיטת הראשונים דס"ל שבן נח אינו מוזהר על השיתוף שם שמים עם עבודה זרה (וע"י שאילת יעביץ ח"א סי' מא ששיתוף הוא כשמודה שהקב"ה הוא סיבת הכל אלא שמכניס אמצעיים בהנהגת העולם השפל וחולק להם כבוד. אולם המרבים ברשויות אף שאומרים בפיהם שהם אחדות הם אינם בגדר משתפים אלא מינים הגרועים ממשתפים).

ובזה יתיישב הכל דהרמב"ם דייק בלשונו דהוא עובד עמהם ולבו משוטט ומבין עד שהשיג דרך האמת. ובזה לדעת כמה ראשונים אין בתו איסור ע"ז לבני נח. וא"כ כשרוצים להגיד ולהתחיל בגנות לא עבר אברהם על ענין של גנאי ועבירה ח"ו דלו אין בזה איסור.

בפיסקא אמר רבי אלעזר בן עזריי וכו' כל ימי חייד, ימי
חייד הימים כל ימי חייד להביא הלילות, וחכמים אומרים ימי
חייד העולם ^{אוצר החכמה} הזה כל ימי חייד להביא לימות המשיח.
ובביאור כ"ק אד"ש כתב דבשום מקום אחר לא מצאתי לע"ע
כל ימי חייד להביא הלילות. ^{19-06-2018am}

ובכדי לבאר מילת "להביא" שהוסיף יש להקדים מה שמביאים
בשם רע"א עמ"ש להביא לימות המשיח. דבגמ' הקשו וכי
מזכירין יציאת מצרים לעתיד לבא והא כתיב חי ה' וכו'
ומתמצים החכמים לא שתעקר יצ"מ כל עיקר אלא שעבוד מלכות
עיקר ויצ"מ טפל לו ולכן קאמר להביא לימות המשיח שיהא
נזכר יציאת מצרים גם כן אבל לא שיהא עיקר.

ואולי יש לומר דלזה התכוון בהוספת מלת "להביא" ע"ד
הסברא דלעיל.

דחנה מבואר בכ"מ דאף דאמרינן דמזכירין יצ"מ בכל יום
ביום ובלילה אעפ"כ בליל פסח מצינו ד"כל המרבה ה"ז משובח"
ובאופן אחר לגמרי וכפי שהאריך כ"ק אד"ש בביאוריו לפסקא
הנ"ל כל המרבה.

עד"ז מצינו כמה פוסקים דס"ל דשונה הוא חיוב זכירת
יציאת מצרים ביום מחיוב זכירת מצרים בלילות יש שאמרו
שאינה אלא דרבנן או משום שהלכה כחכמים החולקים על בן
זומא או שהלימוד מהפסוק אינו אלא אסמכתא (ולא עוד אלא
אפילו עיקר מצות הזכרת יציאת מצרים הכתוב בתורה אינה אלא
כנתינת טעם למה שכתוב למעלה הימנו וזבחת פסח וגו').

ואפילו לפמ"ש כ"ק אד"ש דלבן זומא הן ב' חיובים אחד
ביום ואחד בלילה הרי אינו דומה חיוב של יום לחיובו של
לילה (והוה כעין הוספה דלימות המשיח).

ולזה התכוון בהוספת מלת "להביא" דחיוב זכירת יצ"מ
בלילות אינו אלא כהוספה על חיובו ביום.

קובץ הנ"ל גליון תרכו (תשנ"ב)

יצי"מ - לידת עם ישראל

הת' מנחם מענדל שוסטערמאן
ישיבה גדולה ליובאוויטש, לונדון

בלקו"ש חי"ז שיחת חג הפסח (ב) סעי' ט' (ע' 85) מביא כ"ק
אדמו"ר שליט"א כמה קושיות שנתעורר אצל ה"בן" גם קודם שיש
לו ידיעה כפרטי ענין השעבוד ונסים ונפלאות של הגאולה. וא'
מהשאלות הוא שאצל שולחן - הסדר נמצא גם בן רשע. ומכיון

שהרשעים שבאותו הדור לא נגאלו א"כ כיון מכל אותם שיצאו ממצרים לא היו רשעים איך בא אצל יהודים בן רשע?

ומביא שם בהערה *59 שיש לבאר (ולחזק) הקושיא ע"פ הידוע דביצי"מ הי' לידת עם ישראל ומכיון שבשעת הלידה לא היתה מציאות של רשעים (אלה) איך באו אח"כ.

ומבאר שם בסעי' י"ג שמכיון שכל הגאולה דיצי"מ הי' מצד הקב"ה וישראל מצ"ע לא היו מבורר בשלימות א"כ כל זמן שלא הגיעו להבירור בשלימות, עם ישראל אינם מבורר ומזוכך לגמרי מן הרע. (ולכן יכול להיות מציאות דרשעים אצל שולחן - הח"א 24/08/2018 הסדר).

[הנה נוסף לזה שלכאור' אינו מובן התירוץ שלא היו מבוררים לגמרי מהרע; הרי לפועל "הרשעים שבאותו הדור לא נגאל" וא"כ איך יש מציאות רשעים מאותו הסוג ש"אילו הי' שם לא הי' נגאל". הנה בנוסף לזה]

לכאורה אינו מובן צ"ע מהי השאלה איך יכול להיות עכשיו מציאות רשעים. הרי כל אדם יש לו בחירה אם להיות צדיק או להיות רשע. וא"כ יכול אדם לבחור להיות רשע ויכול להיות מציאות רשעים.

ואולי יש לבאר זה דזה שנאמר "הרשעים שבאותו הדור לא נגאלו" הפי' הוא שהוסר לגמרי כל ענין הרע ולאיש מקום לשום מציאות של רע (ע"ד דכתוב בנוגע לעת"ל "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ", היינו שלעת"ל לא יהי' שום טומאה בעולם ואפי' נתינת מקום למציאות הטומאה).

[ועפ"ז אפשר לבאר התירוץ שמכיון שלא הוסר לגמרי כל ענין הרע א"כ שייך מציאות רשעים].

אבל עכ"ז לכאור' אינו מובן מה שמביא בהערה *59 שיצי"מ הוא ע"ד הלידה דעם ישראל מהו הדמיון דלידה הרי כשנולד בן יש לו בחירה להיות צדיק או רשע וא"כ איך הוא זה שיצי"מ הו"ע הלידה טעם על זה שלא יכול להיות מציאות רשעים בעולם?

גדול הרועה שמצילנו מידם

הת' ישראל הערש לאשק
שליח במתיבתא

מביא מה שהקשה כ"ק אדמו"ר בלקו"ש חלק יז – איך אפשר להיות "עומדים עלינו לכלותינו" אם בנ"י צדיקים והעכו"ם רשעים / מביא מלקו"ש חלק לא - שבעצם אין מקום לקיומם של ישראל ורק מצד גדול הרועה מצילנו מידם / מקשה סתירה בין ב' השיחות / מתרץ בדא"פ / מקשה על התירוץ הנ"ל / מתרץ בדא"פ שב' השיחות מדברים על ב' ענינים שונים, השיחה דפסח מבאר הטעם והשיחה דפורים הסיבה

בלקו"ש חלק י"ז, (חג הפסח שיחה ב'), מבאר כ"ק אדמו"ר כמה פתגמים מסדר מגיד של ההגדה. ומבאר שם הפיסקא של "והיא שעמדה". ומקשה שם מה היתה החידוש של "הקב"ה מצילנו מידם", שאם היו המצריים - ה"עומדים עלינו לכלותנו" - צדיקים יותר מבנ"י אז הי' מובן החידוש, אבל היות שה"עומדים עלינו לכלותנו" הם רשעים וזדים וכו', אז מה הסברא מלכתחילה שיוכלו ח"ו לכלות בנ"י, ובמילא מהו השבח והודי' ש"מצילנו מידם". וממשיך בהדגשת השאלה: ובפרט שכל העולם כולו הוא בשביל ישראל שנקראו ראשית, במילא ה"מצילנו מידם" אינו חידוש, אלא ההצלה מהעומדים עלינו לכלותינו היו ענין שלא יכול להיות באופן אחר.

והנה יש עוד שיחה (לקו"ש חלק ל"א פורים שיחה ב) שכתוב שם וזלה"ק: איתא במסכת מגילה: שאלו תלמידיו את רשב"י מפני מה נתחייבו שונאיהם של ישראל שבאותו הדור כלי'.. מפני שנהנו מסעודתו של אותו הרשע... וכו'. החטא שבהנאה "מסעודתו של אותו רשע" בפשטות הוא אכילת מאכלות אסורות, וכדאיתא במדרש שבנ"י "באו.. בספק (בסכנה).. על שאכלו מתבשיל הגוים", והתמי' מפורסמת וכי אכילת מאכלות אסורות חמורה כ"כ שבגללה יתחייבו כלי' היל"ת? ! עכלה"ק.

ומבאר כ"ק אדמו"ר וז"ל: ויש לבאר זה בהקדים משארז"ל ש"בנ"י נמשלו לכבשה אחת בין שבעים זאבים, וגדול הרועה (הקב"ה) שמצילה ושומרה". והיינו שהמצאם של ישראל בין האומות הוא לפעמים באופן שקיומם הוא נסי, למעלה מן הטבע בדומה ל"כבשה העומדת בין שבעים זאבים" שאין מקום בטבע לקיומה, אלא

שבחסדו של הקב"ה, (גדול הרועה) מצילים ושומרים בהנהגה נסית שלמעלה מטבע. אמנם בד"א שבנ"י נשמרים בהשגחה מיוחדת ואין ה"שבעים זאבים" יכולים לנגוע בהם – כאשר הנהגתם הוא בהתאם לזה, שסומכים על הקב"ה שיצילים וישמרו. אבל כשהם "מנגדים" לשמירה זו, ע"י שמחשיבים בהנהגתם את ה"זאבים" וכוחותיהם הטבעיים – הרי הם מפקיעים את עצמם ח"ו מהשמירה הנסית ומכניסים עצמם תחת הנהגת הטבע. עכ"ל. דהיינו השמירה של הקב"ה הוא כמו מגן שמצילנו מן הע' אומות, ומיד שמפקיעים את המגן, נתונים הם תחת ממשלת הטבע.

ולכאורה ב' השיחות נראים כסותרים זו את זו, דבהשיחה דפורים מבאור דכאשר בנ"י מאמנים בהנהגת הטבע, הם ממילא נתונים תחת גדרי הטבע, ולהשבעים זאבים, וזה שהקב"ה מציל אותם היו נס גדול ביותר. דבעצם ישראל נתונים תחת גדרי הטבע רק ש"גדול הרועה (הקב"ה)" שמציל אותם. משא"כ בהשיחה דחגה"פ מבאור דא"א כלל שהעכו"ם ינצח על בנ"י. דבנ"י הם בגדר צדיקים והעכו"ם ההיפך. וא"כ איך מתאימות ב' השיחות.

מתרץ כ"ק אדמו"ר בהשיחה דפסח על שאלת השיחה הנ"ל שהטעם למה אפשר להיות "עומדים עלינו לכלותנו" הוא מכיון שעדיין לא יצאנו מהגלות לגמרי ועדיין אנו צריכים "לגמור מירוק וכפרת הנפש", שזהו ענינו של גלות, כמבואר בארוחה בהשיחה. ובאר שם בהדיוק ב"והי שעמדה" וז"ל: וואס דעריבער קען זיין דער מציאות פון א בן רשע איוך איצט, נאך גאולת מצרים, און איוך פארוואס עס קען זיין דער מצב פון "עומדים עלינו לכלותנו" און דאס ווערט ניט איוסגעפירט נאר דערפאר וואס "והקב"ה מצילנו מידם" – ווייל כנ"ל, כל זמן סמן עס פירט זיך ניט דורך די מתרה ותכלית, דער בירור בשלימות, זיינען אידן מצד ענינם ומדריגתם נאך ניט מבורר ומזוכך לגמרי פון רע (ביז אז עס איז דא א בן רשע) און דעריבער איז מצד מידת הדין פאראן אן ארט איוף "עומדים עלינו לכלותנו". עכ"ל.

אולי אפשר לומר, דהשיחה דפורים מדבר אחרי ההסבר דחה"פ, דאחרי שמסביר שעדיין מציאות הרע נמצה בבנ"י, מובן שגם עכשיו אפשר להיות שבנ"י יהיו תחת ממשלת הטבע, מכיון שעדיין יש להם מציאות דרע.

אבל כד דייקת בלשון השיחה, אין ביאור זה מספיק, שהרבי אומר "און דעריבער מצד מדת הדין פאראן אן ארט איוף עומדים עלינו לכלותנו" ז"א יש רק מקום לזה, אבל א"א להיות בפעול? רק שיש מקום לכלי, אבל בהפורים שיחה אומר שקיום להינצל הוא "נסי למעלה מדרך הטבע" וגם הגזירת כלי' הוא "תוצאה טבעית" לא שיש רק מקום לזה שקיומם? וגם אינו מובן התירוץ בהשיחה הנ"ל, דקושיית כ"ק אדמו"ר היה איך שייך שיהי' עומדים עלינו לכלותנו, ומהי התירוץ דהשיחה, והאם אפשר לומר דמיכון שלא נגמר המירוק שייכים הם לגזירת כלי' ? !

ואולי אפ"ל בכל זה דב' השיחות מדברים על ב' ענינים שונים וקושייתם שונה היא בהחלט. דהשאלה משיחת פורים הוא הסיבה איך שייכים לכלי, והשאלה בהשיחה דפסח הוא הטעם למה שייכים בכלל לגדרי הטבע.

ויש לבאר זה, שהשיחה דפסח שאול בכלל איך בעצם אפשר להיות שבנ"י הם תחת גדרי הטבע, דכל העולם כולו בשביל ישראל, ולמה נתונים תחת גדרי הטבע. ומתרץ שהכיון שלא יצאו מהגלות לגמרי, עדיין צריכים מירוק הנפש ושייכים למדת הדין. והשיחה דפורים מבאר איך זה בפעול, דאחרי שכבר מוכן שיכולים הם להיות בטבע מצד שלא יצאו מהגלות לגמרי, מבאר הסיבה למה זה היה בפעול.

ועפ"ז אפשר לומר דזה שאומר בהשיחה שאפשר להיות כלי' מצד שלא יצאו מהגלות, אינו הסיבה למה שייכים הם לכלי', רק הטעם שאפשר ליות דבר זה, וזה שאפשר להיות גזירה כלי' בפעול מבואר הטעם ע"ז בהשיחה דפורים.

גאולה – ע"י הקב"ה או ע"י בו"ד

אחרי חתונה

א' התמימים

בלקו"ש חי"ז (פסח ב) מבאר הרבי את ה"הא לחמא עניא" שבהגדה. ומבאר שישנם שאלות המתעוררות עוד קודם קריאת ההגדה, ומהם: מדוע גאולת מצרים לא היתה גאולה תמידית, דבשלמא אם הגאולה היתה באה ע"י בו"ד, מובן שכיון שהאדם עצמו מוגבל ומשתנה, כך גם מעשיו מוגבלים משתנים ומתחלפים. אבל גאולת מצרים שהיתה ע"י הקב"ה, והוא הריהו אמת וכל פעולותיו אמיתיות ונצחיות, א"כ למה גאולת מצרים לא היתה נצחית. ואדרבה, נמצאים אנו עתה בגלות קשה עד ש"בכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו, בדוגמת שיעבוד מצרים", עכתה"ד.

והנה, בסה"ש תשנ"ב (שיחה לכינוס השלוחים) מסביר הרבי שדוקא משיח (שליח) יבצע את הגאולה בעולם ולא הקב"ה בכבודו ועצמו. כיון שהגאולה היא חיבור של עליונים ותחתונים עד שבדברים הגשמיים יראו אלוקות והנישואין דכנס"י עם קוב"ה, א"כ ידוע ודבר זה מבואר רבות בחסידות ששני דברים הפכיים יכולים להתאחד רק ע"י ממוצע המחבר וממוצע זה צריך להיות שייך לשניהם בשווה ולכן בשביל לפעול את הגאולה העתידה צריך שיהיה הממוצע תחתון ועליון ושכל זה יהיה בשווה ממש, וזה (כביכול) הקב"ה לא יכול לעשות שהרי הוא עליון, ולכן דוקא

משיח יכול לעשות ולפעול גאולה בעולם כי מצד אחד הוא תחתון ממש וכמו שכתוב עליו מצורע ומשוגע את מכאובינו הוא סבלם וכו' שעוסק בדברים התחתונים של עם ישראל ומצד שני "ונחה עליו רוח ה'", "והיה צדק אזור מותניו" ששייך לעליון ורק הוא יכול להביא הגאולה.

וא"כ איך יכולה להיות טענה הפכית שהרי ע"פ סדר השתלשלות לא שייך גאולה ללא שליח בשר ודם, ואבקש מהקוראים להעיר בזה.